

TRƯỜNG ĐẠI HỌC THƯƠNG MẠI

Chủ biên: PGS.TS. Nguyễn Thế Quyến

PGS.TS. Nguyễn Minh Đoan

HƯỚNG DẪN TỰ NGHIÊN CỨU LÝ LUẬN

NHÀ NƯỚC VÀ PHÁP LUẬT

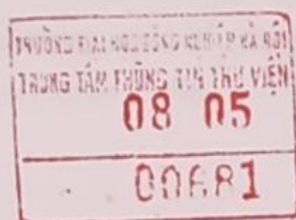

Nhà xuất bản THỐNG KÊ

TRƯỜNG ĐẠI HỌC THƯƠNG MẠI

PGS.TS. NGUYỄN THẾ QUYỀN (chủ biên)

PGS.TS. NGUYỄN MINH ĐOAN

HƯỚNG DẪN TỰ NGHIÊN CỨU
LÝ LUẬN NHÀ NƯỚC VÀ PHÁP LUẬT

14/06/2011, 14/3/2011
Tên gọi sách này
Nguyễn

NHÀ XUẤT BẢN THỐNG KÊ
Hà Nội, 2011

LỜI GIỚI THIỆU

Nhằm giúp người học tiếp cận, nắm bắt được một cách vừa khái quát, vừa cụ thể và khá đầy đủ về những nội dung căn bản của lý luận nhà nước và pháp luật, Phó giáo sư, Tiến sĩ Nguyễn Thế Quyền và Phó giáo sư, Tiến sĩ Nguyễn Minh Đoan - những giảng viên lâu năm, nhiều kinh nghiệm của trường Đại học Thương Mại đã biên soạn cuốn "**Hướng dẫn tự nghiên cứu lý luận nhà nước và pháp luật**". Bộ cục cuốn sách gồm 3 phần:

Phần I: Các khái niệm

Phần II: Các kiểu nhà nước và pháp luật

Phần III: Các yếu tố của cơ chế điều chỉnh pháp luật.

Với cách viết ngắn gọn, súc tích, dễ hiểu, tài liệu rất cần thiết và bổ ích cho những người nghiên cứu và tìm hiểu về nhà nước và pháp luật, đặc biệt là sinh viên, học viên trong các cơ sở đào tạo luật.

Mặc dù đã có nhiều cố gắng, nhưng khó tránh khỏi thiếu sót, tác giả rất mong nhận được ý kiến đóng góp chân thành của bạn đọc để trong lần xuất bản sau cuốn sách được hoàn thiện hơn.

Tác giả

MỤC LỤC

	Trang
Lời giới thiệu	3
Phần I. Các khái niệm	11
Chương 1. Khái quát về lý luận nhà nước và pháp luật	13
I. Chức năng của môn học và một số điểm lưu ý khi tự nghiên cứu môn học	13
1. Chức năng của môn học	13
2. Một số điểm lưu ý khi nghiên cứu môn học	14
II. Nhập môn lý luận nhà nước và pháp luật	15
1. Đối tượng nghiên cứu của lý luận nhà nước và pháp luật	15
2. Phương pháp nghiên cứu của lý luận nhà nước và pháp luật	16
3. Vị trí, vai trò của lý luận nhà nước và pháp luật trong hệ thống khoa học pháp lý	20
Chương 2. Quan niệm, nguồn gốc, đặc điểm nhà nước và pháp luật	23
I. Quan niệm, nguồn gốc, đặc điểm nhà nước	23
1. Quan niệm về nhà nước	23
2. Nguồn gốc của nhà nước	24
3. Đặc điểm của nhà nước	29
II. Quan niệm, nguồn gốc, đặc điểm của pháp luật	30
1. Quan niệm về pháp luật	30
2. Nguồn gốc của pháp luật theo quan điểm của Mác - Lênin	31
3. Những đặc điểm cơ bản của pháp luật	32
Chương 3. Bản chất, chức năng, bộ máy, kiểu, hình thức nhà nước, các mối quan hệ của nhà nước và của pháp luật	35
I. Bản chất, chức năng, bộ máy, kiểu, hình thức nhà nước, các mối quan hệ của nhà nước	35

1.	Bản chất của nhà nước	35
2.	Chức năng của nhà nước	38
3.	Bộ máy nhà nước	40
4.	Kiểu nhà nước	43
5.	Hình thức nhà nước	45
6.	Các mối quan hệ cơ bản của nhà nước	49
II.	Bản chất, chức năng, kiểu, hình thức pháp luật, nguồn và các mối quan hệ của pháp luật	58
1.	Bản chất của pháp luật	58
2.	Chức năng của pháp luật	59
3.	Kiểu pháp luật	62
4.	Hình thức pháp luật	63
5.	Nguồn của pháp luật	67
6.	Các mối quan hệ cơ bản của pháp luật	67

Phần II. Các kiểu nhà nước và pháp luật

	Một số điểm lưu ý khi nghiên cứu phần các kiểu nhà nước và pháp luật	77
		79

Chương 4. Các kiểu nhà nước và pháp luật chủ nô, phong kiến, tư sản

I.	Nhà nước và pháp luật chủ nô	83
1.	Bản chất của nhà nước chủ nô	83
2.	Chức năng và bộ máy của nhà nước chủ nô	84
3.	Hình thức của nhà nước chủ nô	86
4.	Bản chất và đặc điểm của pháp luật chủ nô	87
5.	Hình thức của pháp luật chủ nô	89
II.	Nhà nước và pháp luật phong kiến	90
1.	Bản chất của nhà nước phong kiến	90
2.	Chức năng và bộ máy của nhà nước phong kiến	92
3.	Hình thức của nhà nước phong kiến	94
4.	Bản chất và đặc điểm của pháp luật phong kiến	96
5.	Hình thức của pháp luật phong kiến	100
III.	Nhà nước và pháp luật tư sản	100
1.	Bản chất và các giai đoạn phát triển của nhà nước tư sản	100

2.	Chức năng và bộ máy của nhà nước tư sản	104
3.	Hình thức của nhà nước tư sản	108
4.	Bản chất và đặc điểm của pháp luật tư sản	110
5.	Hình thức và hệ thống pháp luật tư sản	114
6.	Pháp chế tư sản	

Chương 5. Nhà nước xã hội chủ nghĩa 118

I.	Khái quát về nhà nước xã hội chủ nghĩa	118
1.	Sự ra đời và bản chất của nhà nước xã hội chủ nghĩa	118
2.	Chức năng của nhà nước xã hội chủ nghĩa	121
3.	Bộ máy của nhà nước xã hội chủ nghĩa	127
4.	Hình thức của nhà nước xã hội chủ nghĩa	135
II.	Nhà nước và hệ thống chính trị xã hội chủ nghĩa Việt Nam	138
1.	Bản chất và những đặc trưng cơ bản của nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam	138
2.	Khái niệm và đặc điểm của hệ thống chính trị xã hội chủ nghĩa Việt Nam	144
3.	Vị trí, vai trò của Nhà nước trong hệ thống chính trị xã hội chủ nghĩa Việt Nam	146
4.	Quan hệ giữa Nhà nước với Đảng trong hệ thống chính trị xã hội chủ nghĩa Việt Nam	149
5.	Quan hệ giữa Nhà nước với các tổ chức xã hội khác trong hệ thống chính trị xã hội chủ nghĩa Việt Nam	150
6.	Đổi mới và hoàn thiện hệ thống chính trị xã hội chủ nghĩa Việt Nam	152

Chương 6. Nhà nước pháp quyền 154

1.	Khái niệm nhà nước pháp quyền	154
2.	Những đặc điểm cơ bản của nhà nước pháp quyền	158
3.	Xây dựng nhà nước pháp quyền Việt Nam	164

Chương 7. Pháp luật xã hội chủ nghĩa 168

I.	Khái quát về pháp luật xã hội chủ nghĩa	168
1.	Bản chất và đặc điểm của pháp luật	168
2.	Hình thức của pháp luật xã hội chủ nghĩa	174

3.	Vai trò của pháp luật xã hội chủ nghĩa	174
II.	Pháp luật Việt Nam xã hội chủ nghĩa	180
1.	Bản chất của pháp luật Việt Nam xã hội chủ nghĩa	180
2.	Các nguyên tắc cơ bản của pháp luật Việt Nam xã hội chủ nghĩa	182
3.	Các loại văn bản quy phạm pháp luật ở Việt Nam hiện nay	186
4.	Hiệu lực của văn bản quy phạm pháp luật, nguyên tắc áp dụng pháp luật ở Việt Nam	187
5.	Những phương hướng phát triển cơ bản của pháp luật Việt Nam xã hội chủ nghĩa	190
6.	Một số yêu cầu cơ bản của việc hoàn thiện pháp luật Việt Nam xã hội chủ nghĩa	191

Phần III. Các yếu tố của cơ chế điều chỉnh pháp luật 197

Chương 9. Quy phạm pháp luật và hệ thống pháp luật 200

I.	Quy phạm pháp luật	200
1.	Khái niệm quy phạm pháp luật	200
2.	Cấu trúc của quy phạm pháp luật	203
3.	Cách thức thể hiện quy phạm pháp luật	210
4.	Phân loại quy phạm pháp luật	211
II.	Hệ thống pháp luật	212
1.	Khái niệm hệ thống pháp luật	212
2.	Những tiêu chí đánh giá hệ thống pháp luật	217
III.	Xây dựng pháp luật, giải thích pháp luật và hệ thống hóa pháp luật	220
1.	Xây dựng pháp luật	220
2.	Giải thích pháp luật	224
3.	Hệ thống hóa pháp luật	226

Chương 9. Quan hệ pháp luật 209

I.	Khái niệm và phân loại quan hệ pháp luật	229
1.	Khái niệm quan hệ pháp luật	229
2.	Phân loại quan hệ pháp luật	231
II.	Thành phần của quan hệ pháp luật	231
1.	Chủ thể của quan hệ pháp luật	231

2. Nội dung của quan hệ pháp luật	236
3. Khách thể của quan hệ pháp luật	238
III. Điều kiện làm phát sinh, thay đổi, chấm dứt quan hệ pháp luật	239
Chương 10. Thực hiện pháp luật	242
I. Khái quát về thực hiện pháp luật	242
1. Khái niệm thực hiện pháp luật	242
2. Các hình thức thực hiện pháp luật	243
II. Áp dụng pháp luật	244
1. Những trường hợp cần áp dụng pháp luật	244
2. Đặc điểm của áp dụng pháp luật	246
3. Các nguyên tắc cơ bản của áp dụng pháp luật	248
4. Các giai đoạn của quá trình áp dụng pháp luật	249
5. Áp dụng pháp luật tương tự	254
Chương 11. Hành vi pháp luật, vi phạm pháp luật và trách nhiệm pháp lý	257
I. Hành vi pháp luật	257
1. Khái niệm hành vi pháp luật	257
2. Phân loại hành vi pháp luật	258
II. Vi phạm pháp luật	259
1. Khái niệm vi phạm pháp luật	259
2. Cấu thành vi phạm pháp luật	262
3. Phân loại vi phạm pháp luật	265
III. Trách nhiệm pháp lý	266
1. Khái niệm trách nhiệm pháp lý	266
2. Truy cứu trách nhiệm pháp lý	267
3. Các loại trách nhiệm pháp lý	272
4. Những yêu cầu cơ bản đối với việc truy cứu trách nhiệm pháp lý	272
IV. Đấu tranh phòng, chống vi phạm pháp luật	274
Chương 12. Ý thức pháp luật	276
I. Khái quát về ý thức pháp luật	276
1. Khái niệm ý thức pháp luật	276

2.	Cấu thành của ý thức pháp luật	279
3.	Phân loại ý thức pháp luật	280
II.	Các mối quan hệ của ý thức pháp luật	281
1.	Mối quan hệ giữa ý thức pháp luật với các hình thái ý thức xã hội khác	281
2.	Mối quan hệ giữa ý thức pháp luật với pháp luật	282
3.	Mối quan hệ giữa ý thức pháp luật với văn hoá pháp luật	285
III.	Vấn đề nâng cao ý thức pháp luật	286

Chương 13. Pháp chế

I.	Khái niệm pháp chế	289
II.	Những yêu cầu cơ bản của pháp chế	289
1.	Hệ thống pháp luật hoàn thiện và bảo đảm tính tối cao của hiến pháp, luật	292
2.	Pháp chế phải thống nhất	292
3.	Việc thực hiện pháp luật phải chính xác, triệt để	293
4.	Các quyền, tự do của công dân, tập thể và tổ chức trong xã hội phải được đáp ứng và bảo vệ	294
5.	Mọi vi phạm pháp luật phải được phát hiện và xử lý kịp thời, mọi khiếu nại và tố cáo của công dân phải được xem xét và giải quyết đúng đắn và nhanh chóng	295
6.	Thường xuyên kiểm tra và giám sát việc thực hiện pháp luật	295
III.	Trật tự pháp luật	296
IV.	Tăng cường pháp chế	297

Chương 14. Điều chỉnh pháp luật

I.	Khái niệm điều chỉnh pháp luật	300
II.	Đối tượng và phạm vi điều chỉnh pháp luật	303
1.	Đối tượng điều chỉnh pháp luật	303
2.	Phạm vi điều chỉnh của pháp luật	304
III.	Phương pháp và cơ chế điều chỉnh pháp luật	305
1.	Phương pháp điều chỉnh pháp luật	305
2.	Cơ chế điều chỉnh pháp luật	306
IV.	Các giai đoạn của quá trình điều chỉnh pháp luật	309

TRƯỜNG ĐẠI HỌC CÔNG NGHỆ TP.H
TRUNG TÂM THÔNG TIN

Mã sách: 080500681